

Inventering av fågelfaunan på Valsörarna år 2015

RALF WISTBACKA & MARKUS SUNDELL

Rapporten finns på OAs hemsida www.oa.fi

Bakgrund

Ostrobothnia Australis r.f. har sedan år 1996 regelbundet låtit utföra fågelinventeringar på Valsörarna för att dokumentera de förändringar som sker i fågelfaunan. Arbetet utgör en fortsättning på den monitoring som Olavi Hildén inledde på 1950-talet. Fågelfaunan på Valsörarnas naturskyddsområde inventerades 11.5–21.5.2015 och 22.6–1.7.2015. Undersökningsområdet utgjordes av 80 grynnor samt 5 små områden på de stora holmarna d.v.s. Tuorelarevet och Norra Käringbådan på Ebbskäret, Holsterbådan och Lilla Långbådan på Storskäret och Uttersgrynnan på Norderstören. Antalet tobisgrisslor och tordmular karterades i en separat undersökning på de 21 viktigaste grynnorna den 30.6. och 1.7. Inventeringen utfördes i enlighet med anvisningar av Koskimies och Väisänen (1988). Inventeringen gjordes av Ralf Wistbacka och Markus Sundell.

Vädret under inventeringen

Vädret var inte direkt tjänligt sommaren 2015. Under bägge inventeringsperioden stördes arbetet av kyla, storm och regn. Läget förvårades av att inventeringsbåtens sjöduglighet är otillräcklig och en såpass måttlig vindstyrka som 7–8 m/s medförde att inventeringen måste avbrytas. Under inventeringen

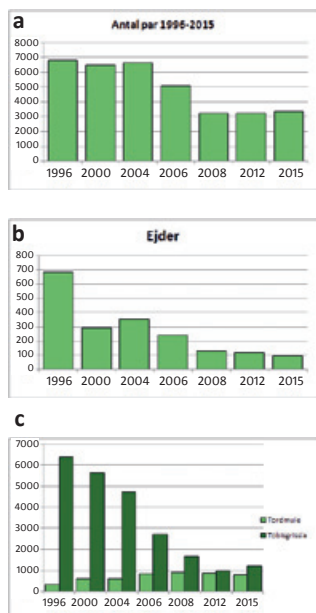
av alkor den 30.6 och 1.7. var vädret lyckligtvis fint! Försommaren 2015 karakteriserades också av en ovanligt hög havsvattennivå. Under maj–juni var havsvattennivån hela tiden över den teoretiska havsvattennivån. Vid tre tillfällen (19–22.5, 31.5–1.6 och 8–9.6) uppmättes för årstiden extremt höga vattenstånd (+40–58 cm) men även kring midsommartid noterades nästan +40 cm. Detta inverkade negativt på häckningen på låglänta holmar och på holmar med låglänta strandängar.

Skärgårdsfågeln år 2015

Totalt noterades 3 410 fågelpar av 35 arter, som kan anses vara typiska för fågelskär och andra skärgårdsmiljöer. Antalet häckande fågelpar var 2015 så

gott som oförändrat jämfört med 2008 och 2012. Under perioden 1996–2004 var parantalet mellan 6 500 och 6 800, varefter det häckande fågelbeståndet har halverats. Nedgången i antalet par är anmärkningsvärt stor och beror i huvudsak på att tobisgrissla, fiskmås och ejder minskat markant.

Bland de 10 vanligaste arterna hittas arter som drar nytta av människan (fiskmås, gråtrut och skrattnås) men den domineras ändå av mer genuina skärgårdsfåglar som tobisgrissla, tordmule, silvertärna, vigg, ejder, silltrut och svärta. Man kan kanske också förmoda att fiskmås, gråtrut och skrattnås finner merparten av sin föda i havsmiljöerna kring Valsörarna och inte på pälsfarmer eller avstjälpningsplatser.

Figur 1. Inventeringsresultat på Valsörarna 1996–2015.

- a) Antalet par av 35 arter.
- b) Antalet ejderpar.
- c) Antalet individer av tordmule och tobisgrissla.

Knölsvan *Cygnus olor* 17 par

Sammanlagt noterades 17 par i området under den första inventeringsrundan. Parantalet har kontinuerligt ökat sedan 2004. År 2004 6 par, 2006 7 par, 2008 9 par och år 2012 9 par.

Grågås *Anser anser* **19 par**

År 2015 noterades 19 par grågäss på Valsörarna under den första inventeringsrundan. Havsrörnen hade tagit en ruvande grågås. Grågåsen har ökat efter år 2004, men ökningen förefaller ha stannat av. Grågåsen har under 2000-talet ökat hela Kvarkenregionen. År 2004 8 par, 2006 5 par, 2008 2 par och 2012 21 par.

Kanadagås *Branta canadensis* **0 par**

Inga häckande kanadagäss noterades. År 2004 1 par, 2006 1 par, 2008 0 par och år 2012 0 par.

Vitkindad gås *Branta leucopsis* **3 par**

Den vitkindade gåsen var en nykomling i området år 2012. År 2015 sågs 3 par men inga bon hittades. Den vitkindade gåsen har ökat kraftigt i regionen och kommer förmodligen att etablera sig också på Valsörarna. År 2004 0 par, 2006 0 par, 2008 0 par och år 2012 1 par.

Kricka *Anas crecca* **0 par**

Krickan förekommer sällan på de fågelrika yttre grynnorna och föredrar mer skyddade skärgårdsområden. Ett par krickor (1/1) sågs i närheten av Tuorelarevet–Käringbådan men torde inte ha häckat i de undersökta områdena. År 2004 1 par, 2006 0 par, 2008 0 par och år 2012 2 par.

Gräsand *Anas platyrhynchos* **48 par**

Av de 27 bon som påträffades hittades 6 stycken under den andra inventeringsperioden. Enrissnår var särdeles populära boplatser. Under den första inventeringsomgången påträffades 3 bon i samma lilla enrissnår på Gråsälsbådan och under den andra omgången hittades 2 bon under ett annat buskage. Gräsandpopulationen på Valsörarna kan ha ökat efter år 2010. År 2004 12 par, 2006 8 par, 2008 21 par och år 2012 33 par.

Stjärtand *Anas acuta* **0 par**

Stjärtanden påträffades inte i de undersökta områdena och mycket få observationer gjordes på Valsörarna i övrigt. Nedgången har varit konstant sedan år 2004. År 2004 10 par, 2006 2 par, 2008 3 par och 2012 2 par.

Bläsand *Anas penelope* 2 par

Under inventeringarna sågs 2 par – vid Långbådagrynnan och Holsterbådan i maj. Bläsanden torde dock föredra att häcka på huvudöarna.

Skedand *Anas clypeata* 8 par

Skedanden häckar något senare än gräsanden, men den är lika skicklig att gömma sitt bo och blir lätt förbisedd. De tre bon som hittades lokaliseras under den andra inventeringsrundan. År 2004 2 par, 2006 7 par, 2008 9 par och 2012 4 par.

Bergand *Aythya marila* 0 par

I likhet med 2012 års inventeringar påträffades inga bergänder. Alla de drygt 150 observationer av *Aythya*-arter vi gjorde var viggår! Under 1970-talet häckade ca 100–120 par på Valsörarna (Hildén m.fl.1978), men därefter har minskningen varit kraftig. År 2004 3 par, 2006 3 par, 2008 1 par och 2012 0 par.

Vigg *Aythya fuligula* 108 par

Parantalet för år 2015 baserar sig i första hand på observationer från den andra inventeringsomgången. Under den andra inventeringsperioden hittades 67 bon – företrädesvis i kolonier av skrattnås och silvertärna. Kläckningen verkade inte ha lyckats så bra. 16 av bona (en fjärdedel) hade plundrats av kråkor och ytterligare 5 hade dränkts av högvatten. Ett bo på grynnan SW om Gråsälsbådan fanns gömt i en hålighet under ett stenblock. Kanske ett sätt att undgå havsörns-predation? Sedan 1996 har beståndet minskat kraftigt. Variationen i antalet par 2004–2012 är dock anmärkningsvärt stor. År 2004 107 par, 2006 69 par, 2008 113 par, 2010 62 par, och 2012 34 par. År 2012 hittades endast 17 par under den andra inventeringsrundan och antalet 34 härrör således från inventeringsrunda ett, som utfördes under den första veckan i maj.

Svärta *Melanitta fusca* 45 par

Svärta häckar mycket senare än de andra andfåglarna och boet hittas ofta i enrisbestånd på högre belägna områden av grynnan. Inventering av svärta på Valsörarna med hjälp av boletning torde vara omöjlig att utföra. En betydande del av de svärter som ses torde dessutom häcka på huvudöarna. Svärter finns

Flere små flockar med ejderhonor sågs i juni. Foto: Markus Sundell.

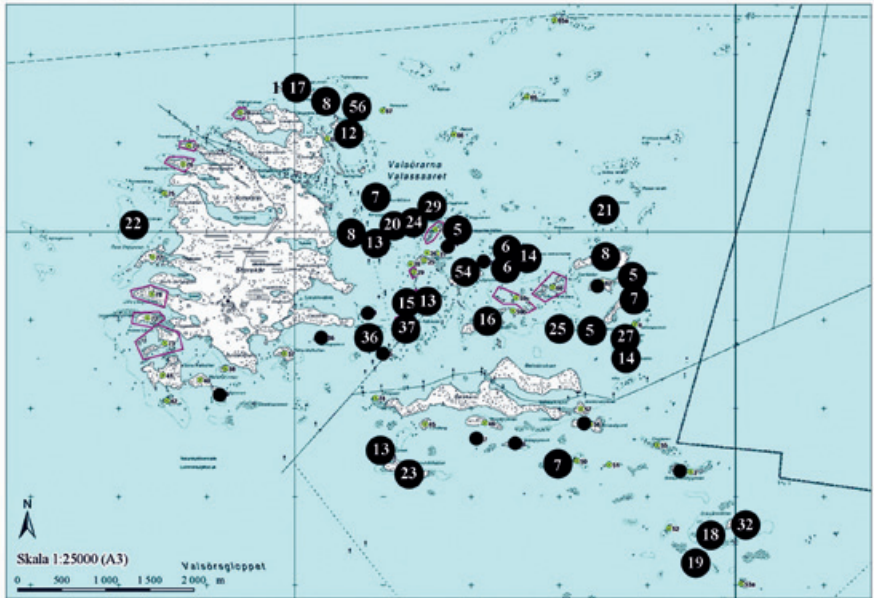
---

glädjande nog kvar i märkbara mängder till skillnad från t.ex. Larsmo där de håller på att försvinna helt (Jakobsson & Wistbacka 2014). En beaktansvärd möjlighet vore att inventera svärtorna i hela Valsörarkipelagen i början av juni. Då uppehåller sig paren nära häckningsskären. Metoden användes i Larsmo 1990–2008. Totalinventeringar har gjorts på Valsörarna 1978 och 1990 samt även 2006 och 2008. Åren 1978 och 1990 noterades 300 par, 2006 210 par och 2008 122 par. På basis av detta har beståndet minskat och en ny totalartering vore på sin plats.

Ejder *Somateria mollissima* 95 par

Ejderen torde numera vara den näst vanligaste andfågeln på Valsörarnas fågel-skär då den har passerats av viggan. Populationen har minskat en längre tid och antalet var år 2015 endast en sjundedel av vad det var år 1996 (682 par) (se fig. 1 b). Merparten av observationerna gjordes under den första inventeringsrundan d.v.s. 87 bofynd och 5 par invid häckningsskåret. Under den andra omgången hittades 3 nya bon. Merparten av bona var gömda mellan stora stenblock eller under enrisbuskar. Två ejderhonor hade byggt bo i håligheter *under stora stenblock* – en anpassning till havsörnens predation? De tre bon där honan tagits av havsörn låg öppet eller mellan stenblock. Ett bo var övergivet medan kråkor (eller korp) plundrat 28 bon, vilket utgör en tredjedel av de bon som hittades under den första rundan.

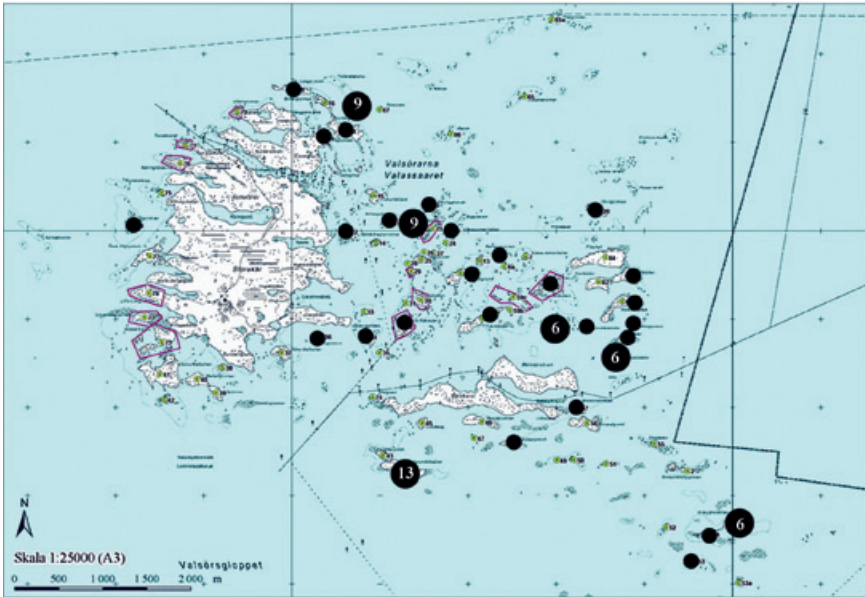
Ejderns kläckningsresultat för de icke prederade kullarna verkade vara bra.

Figur 2. Förekomsten av ejder år 1996 (ovan) och år 2015 (uppe på nästa sida). Siffrorna anger antalet par för de större kolonierna. Liten boll < 5 par. Ejdern har i likhet med tobisgrisslan i praktiken försvunnit från området öster om huvudöarna. I detta område hittades spillning av mårhund på flere platser år 2015. Mink och räv har också noterats där.

7 bon där kläckningen lyckats och ett bo med nykläckta ungar påträffades under den andra inventeringsrundan. Detta innebär att kläckningsprocenten var mycket god och inga effekter av tiaminbrist eller dålig kondition inför häckningen kunde noteras (Balk m.fl. 2009, Sylvander 2013). Honorna har haft kapacitet att genomföra ruvningen. Urvalet är dock rätt litet och en specialstudie angående ejderns kläckningsresultat borde göras inom en snar framtid. Endast en kull, med 4 ungar åtföljda av 2 honor, sågs under den andra rundan – den 30.6. invid Båtslagsgrynnan. I övrigt dominerades ejderförekomsten av små flockar med 8–12 honor, som förekom här och var i hela undersökningsområdet. Måne ejdrarna producerade ens en enda flygg unge på Valsörarna 2015?

Ejderbeståndet har helt klart minskat på Valsörarna men beståndet verkar ha stabiliserat sig kring 100 par. År 2004 354 par, 2006 240 par, 2008 132 par och år 2012 116 par.

Knipa *Bucephala clangula* 0 par

Vi noterade inga häckande fåglar i området. Rastande flockar sågs här och var. År 2004 0 par, 2006 0 par 2008 0 par och år 2012 8 par.

Småskrake *Mergus serrator* 24 par

Småskranken är inte lätt att inventera enär häckningarna inleds sent och flyttande fåglar kan ingå i alltför tidigt utförda inventeringar. Uppskattningen av beståndet baseras i första hand på par invid lämpliga häckningsskär under den första inventeringsomgången. Observationerna av småskrake har varit rätt stabila de senaste åren. År 2004 13 par, 2006 20 par, 2008 33 par och år 2012 28 par.

Storskrake *Mergus merganser* 24 par

Storskraken häckar gärna i holkar eller under sommarstugor. På Valsörarna finns boet vanligen under enrisbuskar eller stora stenar och är omöjligt att hitta om inte honan flyger upp ur boet. Populationen har möjligen ökat sedan 2004. Det bästa sättet att övervaka storskrakens populationsutveckling vore att iordningsställa ett sakenligt holknätverk. En storskrakhona räddades från stugan

på Mellangrynnan. Den hade sökt sig dit genom skorstenen – i brist på bättre boplatser. År 2004 16 par, 2006 10 par, 2008 22 par och 2012 24 par.

Strandskata *Haematopus ostralegus* 16 par

Beståndsuppskattningen bygger på observationer från båda inventeringsomgångarna. En revirkartering gjordes för att undvika att något par räknades två gånger. Antalet häckande strandskator på Valsörarna har varierat mellan 11 och 20 i inventeringarna åren 2004–2012. Ingen trend ses i fråga om utvecklingen. År 2004 15 par, 2006 11 par, 2008 20 par och år 2012 17 par.

Rödbena *Tringa totanus* 26 par

Rödbenan häckar ofta invid mås- och tärnkolonier och placerar boet på strandängar. Antalet häckande rödbenor på Valsörarna minskade kontinuerligt under åren 2004–2012. Årets resultat med 26 par är likvärligt i klass med de 28 par som noterades år 2004. På 1970-talet uppskattades dess parantal vara 100 (Hildén m.fl. 1978). Arten har på senare tid minskat överlag och räknas i Finland numera till de nära hotade (NT) arterna. År 2004 28 par, 2006 13 par och 2008 16 par och 2012 7 par.

Storspov *Numenius arquata* 0 par

Under de senaste 20 åren har spoven främst häckat på de större öarna (Ebbskär, Storskär och Norderstören). Under årets inventeringar noterades inga häckande par på fågelskären. På Ebbskär och Norderstören sågs ett par. År 2004 1 par, år 2006 0 par, 2008 1 par och 2012 0 par.

FOTO: RALF WISTBACKA

Drillsnäppa *Actitis hypoleuca* 2 par

Ett par sågs på Lilla Långbådan i maj och en ensam drillsnäppa sågs på Bullergrynnan. Den befann sig dock troligen på födosök. Drillsnäppa torde inte häcka på själva fågelskären.

Roskarl *Arenaria interpres* 15 par

Roskarlen häckar oftast solitärt invid mås- eller tärnkolonier men då beståndet var rikligare kunde flere par häcka på samma holme. Två bofynd gjordes. På Bräbådan hittades ett bo med 2 ägg av roskarl och ett ägg av vigg. På Rankelskatan hittades 26.6. ett bo (3 ungar och 1 ägg) gömt under ett platt stenblock. På Vörboas Hällon hade kråkfåglar plundrat den tärnkoloni där roskarlen häckat – vi kunde konstatera att häckning skett tack vare fynd av äggskal. År 1996 noterades 54 par men därefter minskade beståndet till 38 par år 2004. Under åren 2004–2012 har antalet häckande roskarlar fortsättningsvis minskat. Roskarlen räknas numera till de hotade arterna med hotgraden sårbar (VU). År 2004 38 par, år 2006 24 par, 2008 24 par och år 2012 10 par.

Kustlabb *Stercorarius parasiticus* 4 par

År 2015 gjordes ett bofynd på Trutgrund (2 ägg 23.6). I övrigt noterades revir på Fläsket, Bräbådan och Rackelskatan. Även vid Gräsgrynnan sågs en kustlabb 1.7 men den torde häcka på Malskäret. År 2004 5 par, år 2006 5 par, 2008 8 par och 2012 6 par.

Skrattmåsar *Larus ridibundus* 146 par

Under år 2012 häckade det hittills största antalet skrattmåsar på Valsörarna. År 2015 var antalet fåglar i samma storleksordning. Kolonierna är i likhet med tärnkolonierna mycket populära häckningsplatser för vigg. Skrattmåsen räknas efter år 2010 som nära hotad (NT) och är en nykomling på Valsörarna. Den första häckningen konstaterades så sent som år 1987 (Hildén & Hario 1993). År 1996 häckade 35 och år 2000 42 par. År 2004 127 par, 2006 68 par, 2008 75 par och år 2012 134 par.

Dvärgmåsar *Hydrocoloeus minutus* 4 par

Häckande dvärgmåsar har inte tidigare rapporterats från Valsörarna. Den 16.5 sågs 2 par på Stor Oxgrynnan. I maj sågs flere dvärgmåsar, som sökte föda längs

stränderna. Dvärgmåsen bygger sitt bo nära vattenlinjen och därför torde häckningarna på de låglänta platserna inte ha kunnat lyckas år 2015. Dvärgmåsen kan också häcka högre upp på klipphöllar eller andra öppna livsmiljöer. I juni sågs ett par på Holsterbådan samt på Bråbådan men inget bo hittades. Dvärgmåsen förekommer i Larsmo yttre skärgård och har noterats ute på de yttersta skären. Förhoppningsvis återkommer dvärgmåsen under en sommar med tjänligare väderlek.

Fiskmåsen *Larus canus* 639 par

Fiskmåsen var den mest talrika fågeln år 2015 även om antalet halverats jämfört med perioden 1996–2006. Fiskmåsens häckning påverkades mycket negativt av de höga havsvattennivåerna och vi kunde inte inventera kolonierna genom boräkning. Populationen var på en något högre nivå än 2012 men ändå betydligt mindre än 2004 och 2006. År 2004 1765 par, 2006 1150 par, 2008 462 par och 2012 479 par.

Silltrut *Larus fuscus* 49 par

Silltruten är en nationellt utrotningshotad fågelart med hotgraden sårbar (VU). Den häckar oftast i små kolonier som varit relativt stationära, men också några enstaka solitärt häckande silltrutpar kan förekomma. På Valsörarna registrerades år 2015 49 par d.v.s. numerären var den samma som år 2008. På Mellangrynnan påträffades den 26.6 5 bon (1 nykläckt unge, 2 ägg, 1 ägg, 1 ägg samt 1 tomt). Man kan befara att ungproduktionen i åtminstone denna koloni blev rätt liten. Silltrutens ungproduktion på Valsörarna torde inte ha utvärderats på senare tid. År 2004 103 par, 2006 134 par, 2008 49 par och år 2012 67 par.

Gråtrut *Larus argentatus* 374 par

Maximalt har 463 par noterats år 2012. Antalet var något lägre år 2015 då 374 par påträffades. Inga effekter av tiaminbrist i form av döda vuxna gråtrutar eller ungar noterades år 2015 (Balk m.fl. 2009, Sylvander 2013). År 2004 362 par, 2006 395 par, 2008 193 par och år 2012 463 par.

Havstrut *Larus marinus* 23 par

Havstruten häckar solitärt och parantalet baserar sig främst på resultaten från första omgången. På Skutgrynnan noterades 2 par. Havstruten försöker dölja

sina häckningar genom att bygga bon på små och låglänta grynnor. De höga vattennivåerna år 2015 kan ha lett till att häckningar spolierats (på Repon m.fl.). Noterbart är att ett havstrutbo på Trekantbådan hade plundrats av kråka eller korp. Ett nytt bo med 1 ägg hittades 12.5. År 2004 26 par, 2006 30 par, 2008 16 par och år 2012 18 par.

Skräntärna *Hydroprogne caspia* 1 par

Skräntärnkolonin på Vörboas Hällon försvann år 2001, eventuellt pga. störning orsakad av mink (Warén 2003). Från och med år 2004 har 1–3 par häckat i undersökningsområdet. År 2015 påträffades endast ett par. En halv vuxen unge noterades 23.6. Skräntärnan är en nära hotad (NT) fågelart. År 2004 1 par, 2006 2 par, 2008 3 par och år 2012 2 par.

Fisktärna *Sterna hirundo* 19 par

Antalet häckande fisktärnor har varierat mycket under perioden 1996–2012. År 2000 registrerades 19 par och år 2012 endast 3 par. Stora förekomster har noterats 2004, 2006 och 2008. År 2008 var likväl antalet silvertärnor halverat jämfört med 2008 och 2012. Tydligt är dock att antalet fisktärnor i denna ytterskärgård varierar märkbart. År 2004 140 par, 2006 85 par, 2008 116 par och år 2012 3 par.

Silvertärna *Sterna paradisaea* 499 par

Silvertärnan var år 2012 den vanligaste skärgårdsfågeln på Valsörarna men föll år 2015 ner till tredje plats. Populationen har varit relativt stabil under perioden

FOTO: RALF WISTBACKA

Tordmular på Gråsälsbådan. Foto: Ralf Wistbacka.

1996–2015, med undantag av år 2008. Både fisktärnan och silvertärnan lämnar häckningsskären ifall den första häckningen och de omlagda kullarna misslyckas. Detta kan innebära att antalet silvertärnor är i underkant. År 2004 515 par, 2006 523 par och 2008 253 par och år 2012 629 par.

Tordmule *Alca torda*. (800 ind.) 400 par

Tordmulebeståndet har under åren 2006–2015 varit rätt så stabilt och har ökat betydligt från 1996 (se fig. 1 c). Valsörarnas största tordmulekolonier fanns år 2015 på Gråsälsbådgrynnan (135 par), Båtslaget–Båtslagsgrynnan (80 par), Gråsälsbådan och grynnan i SW (80 par) och Skutgrynnan (50 par). Pekka Peura har under ett flertal år inventerat tordmulens ungproduktion och detta år noterades att kolonierna på Båtslaget och Båtslaggrynnan var övergivna den 13.7 d.v.s. ca 2 veckor efter det att inventeringen av det häckande beståndet gjordes. År 2013 har han noterat att minkar ödelagt häckningar på Vörboas Hällon och grynnan söder om den. Därefter har inga ungar noterats på dessa holmar. På grynnan söder om Vörboas Hällon hittades 16.5. en tordmule som döddats av mink så avsaknaden av alkor på dessa holmar beror förmodligen på mink. På

Båtslaget och Båtslaggrynnan noterades inga tecken på predation av mink i maj–juni. På Skutgrynnan, Gråsälsbådan och Gråsälsbådagrynnan lyckades al-kornas häckning bra. Bräbådan och Malhösen med omnejd besökte Pekka Peura inte år 2015. År 2004 603 ind., 2006 865 ind., 2008 906 ind., år 2012 874 ind. och år 2015 800 ind.

Tobisgrissla *Cephus grylle* (1218 ind.) 609 par

Tobisgrisslan var tidigare den mest talrika skärgårdsfågeln på Valsörarna. År 1996 räknades 6380 individer. Under perioden 2004–2012 har beståndet av tobisgrissla minskat till endast 982 individer (se fig. 1 c). Nedgången verkar ha planat ut och beståndet var år 2015 i samma storleksordning som år 2012. De största kolonierna fanns på Gråsälsbådagrynnan (95 par), Båtslaget–Båtslagsgrynnan (88 par), Bräbådan (88 par), Skutgrynnan (74 par) och Gråsälsbådan–grynnan i SW (52 par). Vår inventering torde ge ett något för lågt antal för det totala beståndet både för tobisgrissla och för tordmule. Vår bedömning är att tobisgrisslans nedgång planat ut och likaså tordmulens ökning. År 2004 4 724 ind., 2006 2 700 ind., 2008 1 662 ind., 2012 982 ind. och år 2015 1 218 ind.

Ladusvala *Hirundo rustica* 0 par

Ladusvalbon söktes inte med samma effektivitet som förut på fågelskären. Vid Valsörarnas biologiska station hittades år 2015 5 par och vid fyren 2 par.

Hussvala *Delichon urbicum* 0 par

Under år 2015 registrerades inga häckande hussvalor i undersökningsområdet. Vid Valsörarnas biologiska station hittades år 2015 8 par och vid fyren 5 par.

Ängspiålrka *Anthus pratensis* 50 par

Den häckande populationen av ängspiålrka ute på grynnorna har varierat mellan 16 och 42 par under åren 1996–2012. År 2015 noterades hela 50 par. Största delen av ängspiålrkorna på Valsörarna häckar förmodligen på de stora öarna med öppna hedar, vilka inte ingår i inventeringsområdet. Som en följd av bl.a. utarmningen av de huvudsakliga häckningsmiljöerna (åkrar och myrar) har ängspiålrkan minskat och hör nu till de nära hotade (NT) arterna. Förekomsten av ängspiålrka förefaller vara stabil på Valsörarna, vilket är ett positivt tecken. År 2004 24 par, 2006 16 par, 2008 42 par och år 2012 24 par.

Skärpiplärka *Anthus petrosus* 21 par

Skärpiplärkan är strikt knuten till den yttre skärgården och finns i dag spridd över hela Valsörarnas arkipelag och på steniga uddar av de stora öarna. Den första häckningen konstaterades år 1962 på Gråsålsbådan. Inventeringen år 2015 försvårades av det kalla och blåsiga vädret i maj. Endast ett fåtal andra kullar noterades i juni. Antalet par har varierat märkbart 2004–2012 – kanske en följd av variationer i inventeringarnas intensitet? Eftersom den är en typisk skärgårdsfågel borde den inventeras särdeles noggrant. År 2004 35 par, 2006 13 par, 2008 26 par och år 2012 13 par.

Sädesärila *Motacilla alba* 58 par

Sädesärilan är en generalist som också trivs på steniga och karga skärgårdsholmar. Den finns på var och varannan holme. Utgående från främst observationerna under den första inventeringsrundan bedömdes antalet par vara 58. År 2004 82 par, 2006 58 par och 2008 62 par och år 2012 41 par.

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe* 32 par

Stenskvättan är en nationellt utrotningshotad (VU) fågelart i Finland. År 2012 häckade det 32 par stenskvättor i undersökningsområdet på Valsörarna. Eftersom arten är hotad är det skäl att särskilt notera den under inventeringarna. Beståndet på Valsörarna förefaller variera rätt mycket i storlek. Enligt fågelinventeringarna på Valsörarna har populationen varierat mellan 27 och 59 par. År 2004 41 par, 2006 27 par, år 2008 59 par och år 2012 34 par.

Kråka *Corvus corone cornix* 16 par

Den häckande kråkpopulationen har kontinuerligt ökat ute i skärgården. Under år 2012 hittades dock endast 9 par på grynnorna. År 2015 hittades 16 bon på fågelskären men antalet kråkor som använde fågelskären som skafferi var säkerligen flerdubbelt större. År 2004 18 par, 2006 19 par, 2008 24 par och år 2012 9 par.

Vinnare och förlorare

Det häckande fågelbeståndets storlek har i stort sett halverats under 2000-talet. Detta är synnerligen oroväckande och orsakerna borde klargöras och konkreta fågelskyddsåtgärder vidtagas. Minskningen kan i första hand tillskrivas

Svärtor i Norderstörs sund. Foto: Markus Sundell.

---

tobisgrisslans, ejderns, och fiskmåsens tillbakagång. Andra arter som märkbart minskat är vigg, svärta, silltrut, rödbena, roska, stjärtand och skröntarna. Berganden har försvunnit helt.

Arter som märkbart ökat under 2000-talet är tordmule, skrattmå, gråtrut, gräsand, grågås och knölsvan. Särskilt glädjande är att tordmulen ökat. Skrattmåsen erbjuder skydd åt änder och vadare i sina kolonier. Grågås och knölsvan har ökat överlag i Österbotten.

Fåglar som bibehållit sin numerär under 2000-talet är strandkata, havstrut, silvertärna, kustlabba, skärpiplärka, ängspiplärka och kråka. Fisktärnan uppvisar kraftiga variationer i förekomsten och data för storskrake och småskrake medger inte någon säker trendavvägning. Man kan förvänta sig att sångsvan, vitkindad gås och dvärgmå etablerar sig som nya häckande arter.

Förslag till fortsatta skärgårdsfågelprojekt

Det vore synnerligen angeläget att skärgårdsfågelinventeringarna fortsätter men minst lika viktigt är att sakenliga undersökningar av skärgårdsfågelnas ungpåproduktion inleds. Valsörarnas viktigaste uppgift är att tjäna som ett ungpåproduktionsområde för skärgårdsfågeln. Inom ramen för årets inventering konstaterades stora förluster för vigg och ejder redan i ruvningsstadiet. Ungpåproduktionen hos skärgårdsfågeln för år 2015 är helt okänd. Under Olavi Hildéns verksamhetsperiod undersöktes ungpåproduktionen för andfåglar och efter Eiraolyckan i Kvarken undersöktes ungpåproduktionen hos bl.a. tärnor och tobisgrissla. Efter år 1994 torde det endast vara Pekka Peuras ringmärkning som ger någon fingervisning i ärendet.

Jakt på mårhund och mink borde inledas med det snaraste! Plats finns också för holkprojekt för storskrake och knipa samt för inventeringar av

rastande sjöfåglar under sensommaren. Vi räknade översiktligt översomrande flockar med storskrake i juni – totalantalet översteg 2 000 individer. Inventeringar från juli till oktober vore absolut av nöden.

Tacksägelse

Vi vill tacka Pekka Peura för uppgifterna om alkfåglarnas häckningsframgång på grynnorna i området. Ytterligare vill vi tacka Ulf Rönblad för snabb leverans av inventerarna både till och från Valsörarna. Jan Hägg och Martti Hario kommenterade manuskriptet. Tack.

Referenser

- Balk, L., Hägerroth, P.-Å., Åkerman, G., Hanson, M., Tjärnlund, U., Hansson, T., Hallgrímsson, G., Zebühr, Y., Broman, D., Mörner, T. & Sundberg, H. 2009: Wild birds of declining European species are dying from a thiamine deficiency syndrome. *PNAS* 106:12001.12006.
- Hannus J.J., Lillandt, H. & Lundberg C-A. 2012: Inventering av fågelfaunan på Valsörarnas häckningsfågelinventering 2012. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Hario, M. & Rintala, J. 2004: Kyhmyjoutsenen, haahkan ja hanhien kannankehitys rannikolla 1986–2003. *Linnut Vuosikirja* 2003: 49–57.
- Hauru, J. 1998. Valassaarten pesivä linnusto 1998. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Hildén, O., Hurme, T. & Taxell, C.-G. 1978: Häckfågelstudier och sträckobservationer på Valsörarna. Särtryck ur *Österbotten* 1978.
- Hildén, O. & Hario, M. 1993: *Muuttuva saaristolinnusto*. Forssan Kirjapaino Oy, Forssa. 317 s.
- Hägg, J., Hilditch, K. & Pesola, A. 2000: *Valassaarten pesimälinnusto* 2000. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Hägg, J. & Kalliokoski S. 1996: *Valassaarten pesimälinnusto* 1996. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Hägg, J. & Bäck, M. 2008: *Valassaarten pesimälinnusto* 2006. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Jakobsson, R. & Wistbacka, R. 2014. *Fågelfaunan i Larsmo skärgård* 1990–2013. Jakobstadsnejdens natur r.f. 147 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: *Linnustonseurannan havainnointiobjekt*. Helsingin Yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Luostarinen, M. 2010. Linnustoselvitys Espoon, Helsingin ja Sipoon merialueilla kesällä 2009. *Tringa* 37: 124–132.
- Sylvander, P. 2013: *Thiamine dynamics in the pelagic food web of the Baltic Sea*. PhD-thesis. Department of Ecology, Environment and Plant Sciences, Stockholm University, 2013. 35 s.
- Warén, T. 2002: *Valsörarna, Fågelinventering* 2002. *Ostrobothnia Australis* r.f.
- Warén, T. 2003: Skärgårdsfågelinventeringen på Valsörarna 2002 samt jämförelser med år 2000. *OA-Natur* 14: 39–45.
- Warén, T. 2004: *Valsörarna – Fågelinventering* 2004. *Ostrobothnia Australis* r.f.